

ARCHEOLOGIE Unieke ontdekking in Velsen: fort veel groter en belangrijker dan gedacht

'Flevum' grootste noordelijke fort van de Romeinen

Niet Valkenburg (bij Leiden) maar Velsen is de meest noordelijke plek op het Europese continent waar ooit duizenden Romeinse soldaten gelegerd lagen. Daarmee is fort 'Flevum' van veel groter strategisch belang geweest. Het antwoord op de vraag waarom dat dan zo was, ligt mogelijk in Pompeii.

Robbert Minkhorst

Velsen-Zuid ■ „Dit is wereldnieuws”, zegt de ontdekker van die kennis, Arjen Bosman. „Dat maakt dat de Romeinse geschiedenis in Nederland nog springlevend is, en dat je die springlevend kunt maken met oude ontdekkingen.”

In opdracht van de NWO en de provincie Noord-Holland analyseerde Bosman eerdere opgravingen uit fort Velsen 2 opnieuw. Hij vond sporen die bewijzen dat het fort veel groter is geweest: geen een à twee hectare, maar minimaal elf. Daarmee was 'Flevum' geen castellum, maar een castra. De legerplaats herbergde niet honderden soldaten, maar duizenden.

Na Nijmegen en Valkenburg is Velsen de derde plek in Nederland waar zo'n castra is ontdekt. Castra Flevum is nu het meest noordelijk gelegen Romeinse legerfort van dit type in continentaal Europa.

Waarde

„Die sporen zijn in 1966 al gezien maar nooit op waarde geschat”, meldt Bosman, die in 1997 als wetenschapper al promoveerde op opgravingen in Velsen. „En ik zal je eerlijk vertellen dat ik gesterkt werd in mijn eigen ontdekking sinds in Valkenburg vorig jaar een vergelijkbare vondst is gedaan. Daar heeft ook een groot legioenkamp gelegen. Bovendien vond ik bij het onder-

Ten tijde van de opgravingen bij fort Velsen 2.

FOTO COLLECTIE ARJEN BOSMAN

zoek relatief veel militair materieel - dat gaf al te denken.”

De vondst van het grote legerfort in Velsen-Zuid betekent een doorbraak. Tot nu toe werd gedacht dat de Romeinen deze castra in Nederland alleen rond de Romeinse grens langs de Oude Rijn - de limes - bouwden. Door de in de grond verborgen sporen van grachten, een wal en een toren of poort was al geruime tijd bekend dat in Velsen twee kleinere forten hebben bestaan: op de plekken waar nu de Velsertunnel (Velsen 2) en de Wijkertunnel (Velsen 1) liggen.

„Het is een heel opmerkelijke conclusie”, zegt Rob van Eerden, beleidsadviseur Archeologie bij de provincie Noord-Holland. „Velsen

„
Die sporen zijn in 1966 al gezien maar nooit op waarde geschat

moet dus strategisch van gigantisch belang zijn geweest voor de Romeinen. Maar dat het tweede fort maar kort heeft bestaan - acht jaar - is eigenlijk heel raar. Waarom zou je zo'n gigantisch fort opgeven? We hebben dus nu een heel mooi puzzelstuk, maar dat is eigenlijk ook weer een puzzel.”

„Er lijkt een tegenstrijdigheid in te zitten”, onderkent Bosman. „Maar de generaal hier kreeg het be-

vel van de keizer. Dat heb je te gehoorzamen.”

In 47 na Christus trokken de Romeinen zich voorgoed terug achter de zuidelijke Rijntak - nu de Oude Rijn. Het gebied tot bij Velsen aan het Oer-IJ werd opgegeven.

Pompeii

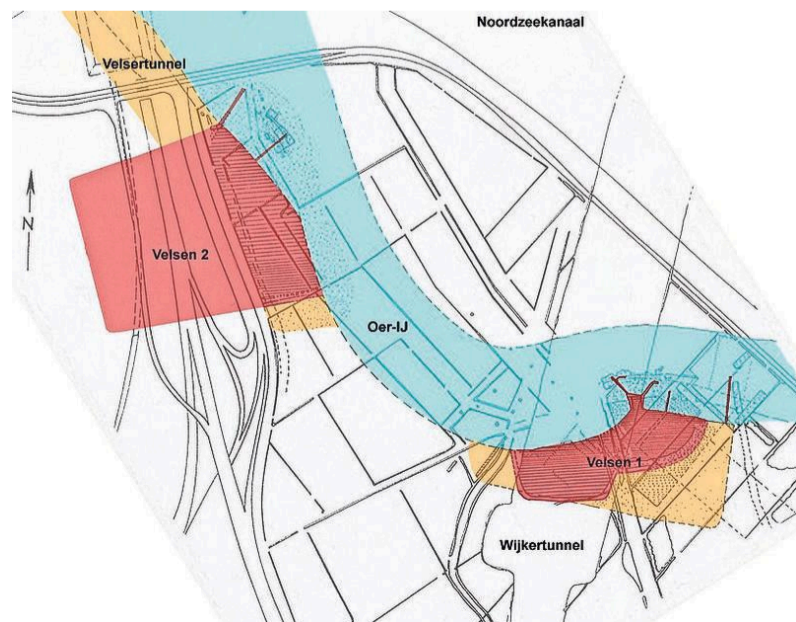
Mogelijk ligt het antwoord op het waarom in Pompeii, suggereert Van Eerden. „Het antwoord moet ergens beschreven staan. Van de bibliotheek in Pompeii zijn opgerolde en verkoolde teksten bewaard waarvoor technieken in ontwikkeling zijn die deze teksten helemaal kunnen analyseren. Daartussen moet je geschriften tegen kunnen komen die de strijd die hier geleverd is, beschrijven.”

Bosman: „Dat zou heel goed kunnen. Er is een grote maar, die voor alle oude klassieke bronnen geldt: ze zijn geschreven voor een bepaald publiek. Die hadden bepaalde formuleringen die niet altijd helemaal de waarheid waren.”

Ondergewaardeerd

De onthulling die Arjen Bosman doet, sluit aan op de bevindingen van archeoloog en houtspecialist Silke Lange van eerder dit jaar. Zij toonde aan dat de Romeinse erfenis van Velsen veel uitzonderlijker is dan tot nu toe verondersteld: ondergewaardeerd en onderschat, duidde conservator Jasper de Bruin bij het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) in Leiden zelfs. Lange beoordeelde in opdracht van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed 2500 stukken hout die vanaf de jaren '70 uit de grond bij Velsen-Zuid kwamen opnieuw. Langes inventarisatie bewees dat het leven in fort Velsen 1 rijker en gevarieerder was dan we dachten en dat er vrouwen en kinderen in de legerplaats woonden.

Een nieuwe situatieschets van de twee Romeinse forten bij Velsen. ILLUSTRATIE PR

Detail van Romeinse sporen in Velsen.

FOTO COLLECTIE ARJEN BOSMAN